

Sygn. akt V CSK 223/07

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Sychowicz

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości JTT S.A.

przeciwko F. S. Computers s.r.o. w Pradze - Czechy

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 12 października 2007 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 9 stycznia 2007 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na rzecz
powoda 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym przez pozwanego F. S. Computers s.r.o w Pradze wyrokiem z dnia 9 stycznia 2007 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony przez powoda Syndyka masy upadłości JTT SA wyrok Sądu Okręgowego z dnia 27 września 2007 r., w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 161 100 EUR z odsetkami ustawowymi od dnia 1 listopada 2003 r. do dnia zapłaty oraz rozstrzygnął o kosztach procesu. W sprawie tej poczyniono następujące ustalenia.

W dniu 1 października 2003 r. JTT Spółka Akcyjna, wystawiła stronie pozwanej fakturę, na kwotę 161 000 Euro z terminem płatności do 31 października 2003 r., za sprzedane komputery. W tym samym dniu kierowca strony pozwanej odebrał towar i zgłosił go do odprawy celnej. W dniu 31 maja 2004 r. Sąd Rejonowy w W. ogłosił upadłość likwidacyjną spółki JTT. Syndyk masy upadłości tej spółki, pismem z dnia 6 października 2005 r. wezwał pozwaną do zapłaty długu, a następnie, ponieważ wezwanie to pozostało bez odpowiedzi, wniosł o zasądzenie od pozwanej F. S. Computers s.r.o. z siedzibą w Pradze (Czechy) kwoty 161 000 Euro z odsetkami ustawowymi od dnia 1 listopada 2003 r. tytułem należności za sprzedane komputery. Do pozwu dołączono między innymi pismo z dnia 11 marca 2004 r. spółki F. S. Computers Sp. z o.o. skierowane do powoda informujące, że wierzytelności na kwotę 312 654,44 Euro służące tej spółce względem powoda zostały zbyte stronie pozwanej na podstawie art. 509 k.c. zgodnie z umową z dnia 15 października 2003 r. Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa podnosząc zarzut przedawnienia oraz wskazała, że powództwo jest bezzasadne, gdyż dochodzona pozwem wierzytelność uległa umorzeniu na skutek potrącenia z wzajemną wierzytelnością pozwanej.

W dniu 5 grudnia 2003 r. pozwany, czyli F. S. Computers s.r.o z siedzibą w Pradze, z powołaniem się na § 364 czeskiego kodeksu handlowego, złożył upadłemu (powodowi) oświadczenie, którego zamiarem było potrącenie wierzytelności, jaką pozwana spółka nabyła od F. S. Computers Sp. z o.o. z siedzibą w W. Była to wierzytelność, przysługująca przeciwko powodowi na łączną kwotę 312 654,44 Euro, którą pozwany zamierzał potrącić z wierzytelności

powoda, stanowiącą przedmiot niniejszego sporu oraz inną - spoza tego sporu - wierzytelnością, która przysługiwała powodowi względem pozwanego w kwocie 157 423 Euro. Ponieważ po zamierzonym wzajemnym potrąceniu tych wierzytelności pozostała jeszcze do zapłaty przez pozwaną spółkę kwota 5 869,06 zł, zobowiązała się ona do niezwłocznego przekazania jej powodowi. W dniu 10 grudnia 2003 r. pozwana zapłaciła powodowi wspomnianą kwotę 5 881,67 Euro.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji powództwo oddalił, nie uwzględnił wprawdzie zarzutu przedawnienia, ale przyjął, że wierzytelność powoda została umorzona na skutek potrącenia z wierzytelnością strony pozwanej. Powołując się na prekluzję dowodową, Sąd I instancji pominął twierdzenia i wnioski dowodowe stron nie zgłoszone w pozwie oraz odpowiedzi na pozew, odnosząc to w szczególności do twierdzeń powoda dotyczących kwestii potrącenia.

Zmieniając zaskarżony wyrok Sąd II instancji uznał, że zgodnie z art. 479¹² § 1 k.p.c. powód w pozwie nie ma obowiązku ustosunkowywania się do zarzutów strony przeciwnej, które nie zostały jeszcze podniesione, tj. do zarzutu przedawnienia oraz zarzutu potrącenia. Rozważając zarzut potrącenia, w świetle dowodów i twierdzeń stron, zgłoszonych już także w trakcie procesu, Sąd Apelacyjny podkreślił, że został on zgłoszony przez pozwaną dopiero w odpowiedzi na pozew i nie wykazała ona skutecznie, że złożyła powodowi oświadczenia o dokonaniu potrącenia.

Sąd Apelacyjny uznał, że podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu ma ocena treści i skutków prawnych pisma pozwanej w języku angielskim, zatytułowanego „Umowa wzajemna kompensaty z dnia 5 grudnia 2003 r. na podstawie § 364 kodeksu handlowego”. Brzmienie tego dokumentu nie pozostawia zdaniem Sądu wątpliwości, co do tego, że stanowi on propozycję zawarcia umowy w przedmiocie rozliczenia wzajemnych należności stron w drodze kompensaty. Wskazuje na to w sposób jednoznaczny zarówno tytuł pisma, jak i zaznaczenie w nim miejsca na podpisy obu stron. W piśmie tym nie można natomiast dopatrzeć się cech jednostronnego oświadczenia woli strony pozwanej w przedmiocie potrącenia przewidzianego w art. 498 § 1 k.c., strona pozwana wyraźnie oczekuje na odesłanie podpisanej kopii porozumienia i prosi

o powiadomienie o ewentualnych błędach, celem stosownego zrewidowania umowy łączącej ją z F. S. Computers Sp. z o.o. z siedzibą w W. Brak jest w tych warunkach podstaw do uznania, że zgłoszona przez pozwaną propozycja umownego rozliczenia stron mogłaby rodzić skutki potrącenia.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że zgodnie ukształtowanym orzecznictwem oświadczenie o potrąceniu, przewidziane w art. 498 § 1 k.c., powinno być złożone w sposób wyraźny, w szczególności co do skutków składanego oświadczenia. Gdyby zamiarem strony pozwanej było wywołanie skutku potrącenia, to nie zwracałaby się do powoda o podpisanie porozumienia dotyczącego wzajemnych rozliczeń i nie prosiła o powiadomienie o ewentualnych zastrzeżeniach.

Dodatkowo Sąd Apelacyjny wskazał, że strona powodowa nigdy nie złożyła oświadczenia woli wyrażającego zgodę na dokonanie przelewu wierzytelności pomiędzy F. S. Computers s.r.o. z siedzibą w Pradze a F. S. Computers Sp. z o.o. z siedzibą w W. Zasady dokonywania cesji wierzytelności powstałych w stosunkach między stroną powodową a F. S. Computers Sp. z o.o. w W. zostały określone w tzw. „umowie dystrybucyjnej” z dnia 24 stycznia 2000 r., która stanowiła podstawę stosunków prawnych pomiędzy stronami. Zgodnie z 14 wspomnianej umowy „... jakiegokolwiek prawa i zobowiązania z niej wynikające nie mogą zostać sprzedane, scedowane ani podzlecane osobie trzeciej przez żadną ze stron. Wszelkie wyjątki wymagają uprzedniej pisemnej zgody drugiej strony”. Powód nigdy nie wyrażał zgody na zbycie wierzytelności jaka przysługiwała F. S.s Computers Sp. z o.o. w W. wobec niego, pozwanej spółce. Brak zgody powoda na dokonanie wspomnianego przelewu, oznacza, że nie mogło skutecznie dojść do przelewu, a tym samym pozwana nie mogła dokonać potrącenia tej wierzytelności z wierzytelności będącej przedmiotem pozwu.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, w postaci naruszenia art. 479¹² k.p.c. w związku z art. 382 i 391 § 1 k.p.c. przez wydanie przez Sąd II instancji orzeczenia na podstawie twierdzeń powoda i dowodów na ich poparcie, dotyczących zakwestionowania skuteczności podniesionego przez pozwanego zarzutu potrącenia oraz ważności przelewu wierzytelności dokonanego pomiędzy

spółka F. S. Computers Sp. z o.o. z siedzibą w W. a pozwaną, w sytuacji gdy twierdzenia te i dowody na ich poparcie zgłoszone zostały z naruszeniem zasady prekluzji dowodowej, gdyż mogły być zgłoszone w pozwie, a powód nie wykazał niemożności ich powołania w pozwie ani też potrzeby powołania na późniejszym etapie postępowania;

Pozwany zarzucił także naruszenie przepisów prawa materialnego tj. 1) 65 k.c. w związku z art. 498 i 499 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie przy ocenie treści i skutków prawnych dokumentu w języku angielskim zatytułowanego „Umowa w sprawie kompensaty wzajemnych należności z dnia 05 grudnia 2003 r. na podstawie par. 364 kodeksu handlowego” przez uznanie, że zawiera on oświadczenie będące jedynie propozycją zawarcia umowy w przedmiocie rozliczenia wzajemnych należności stron w drodze kompensaty, nie zaś jednostronne oświadczenie woli pozwanego w przedmiocie potrącenia; 2) art. 509 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że przedstawiona do potrącenia przez pozwanego wierzytelność nie mogła być na niego skutecznie przelana przez F. S. Computers Sp. z o.o., z uwagi na postanowienia umowy dystrybucyjnej z dnia 24 stycznia 2000 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nietrafny jest zarzut naruszenia art. 479¹² k.p.c. Celem tego przepisu nie jest zupełne pozbawienie strony wnoszącej pozew możliwości powołania w trakcie procesu jakichkolwiek innych dowodów i przytaczania twierdzeń, które nie zostały powołane w pozwie. Powód ma obowiązek powołać w pozwie wszystkie dowody i twierdzenia, które służą przekonaniu sądu o zasadności powództwa. Nie można jednak, z powołaniem się na wspomniany przepis, żądać od powoda pod sankcją prekluzji dowodowej, aby formułując pozew zawarł w nim twierdzenia i popierał je dowodami, które mają wskazywać na to, że roszczenie jego nie istnieje lub uległo przedawnieniu. Trafnie więc Sąd Apelacyjny uznał, że nie podlegają prekluzji dowodowej twierdzenia i dowody, które powód zgłosił na skutek podniesienia przez pozwanego w odpowiedzi na pozew zarzutu przedawnienia oraz wygaśnięcia wierzytelności powoda na skutek potrącenia. Podniesienie w odpowiedzi na pozew zarzutu potrącenia otworzyło powodowi możliwość formułowania twierdzeń

zmierzających do obalenia tego zarzutu i przytaczania dowodów na ich poparcie. Uniemożliwienie tego powodowi, z powołaniem się na prekluzję dowodową, prowadziłyby wprost do niedopuszczalnego ograniczenia jego prawa do obrony, naruszając zasadę kontradyktoryjności, stanowiącą jedną z naczelných zasad współczesnego procesu cywilnego.

Nie jest także zasadny zarzut naruszenia art. 65 k.c. w związku z art. 498 i 499 k.c. Pozwany, wbrew swoim twierdzeniom, nie wykazał, że skutecznie złożył oświadczenie o potrąceniu swojej wierzytelności z wierzytelnością powoda. Jedynym faktem, który ma jako czynność konkludentna świadczyć o tym, że oświadczenie o potrąceniu zostało złożone jest zapłata przez pozwanego, kwoty 5 869, 06 Euro. W świetle pozostałych, zgromadzonych w sprawie dowodów, fakt ten nie może być oceniany jako dowód na to, że oświadczenie o potrąceniu zostało złożone. Pozwana spółka przysłała przecież powodowi projekt umowy o potrąceniu wierzytelności, z której wyraźnie wynika, że pozwany oczekuje na oświadczenie powoda wyrażające zgodę na potrącenie. O tym, że wolą pozwanej było nie złożenie jednostronnego oświadczenia woli, lecz zawarcie umowy o potrącenie świadczy dobitnie sam tytuł propozycji, z którą zwrócił się on do powoda. Wyraźnie wskazuje się tam, że chodzi o umowę, o czym świadczy dodatkowo powołanie się na § 364 czeskiego kodeksu handlowego. Przepis ten zaś jednoznacznie nawiązuje do potrącenia w drodze umowy stron, a nie poprzez jednostronne oświadczenie woli wierzyciela. Wskazanie w projekcie umowy o potrącenie miejsca na podpisy ze strony powoda oraz z drugiej strony podpisanie projektu przez osoby upoważnione do reprezentowania pozwanej, jest także wyraźnym dowodem na to, że nie chodzi o jednostronne oświadczenie woli pozwanej, lecz o propozycję zawarcia umowy o potrącenie wzajemnych wierzytelności. Nic nie stało też na przeszkodzie, aby w takiej umowie pozwana spółka zobowiązała się do zapłaty na rzecz powoda określonej kwoty i aby zapłaciła ją jeszcze przed podpisaniem umowy przez powoda.

Słusznie Sąd Apelacyjny wskazał również, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie pozwala także na wysunięcie dalej idącego wniosku. Potrącenie wierzytelności dochodzonej w pozwie było niemożliwe, gdyż strona pozwana nie nabyła skutecznie wierzytelności przedstawionych do potrącenia.

Wprawdzie twierdzi ona, że tych wierzytelności nie obejmował zakaz ich zbycia, bo nie były one objęte umową zawartą przez powoda i F. S. Computers Sp. z o.o. z siedzibą w W., to zarzut ten, sformułowany również w skardze kasacyjnej, jest niezasadny z dwu powodów. Po pierwsze, pozwana nie przedstawiła dowodów na poparcie swoich twierdzeń, gdyż brak w materiale dowodowym sprawy jakiegokolwiek informacji co było przedmiotem umowy pomiędzy powodem, a i F. S. Computers Sp. z o.o. z siedzibą w W. Po drugie, zaś pozwany zgłosił ten zarzut nie w odpowiedzi na pozew, a dopiero pod koniec postępowania przed Sądem Apelacyjnym. Jego twierdzenia, które mógł już niewątpliwie zgłosić w odpowiedzi na pozew, są więc objęte prekluzją dowodową.

Mając na uwadze, że zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej okazały się nieusprawiedliwione Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji.